

СТАНОВИЩЕ

Относно: представените от гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков материали за участие в конкурс обявен в ДВ. Бр. 36/27.04.2018 за заемане на академична длъжност „Доцент” по област на висше образование: **6** Аграрни науки и ветеринарна медицина: **Професионално направление 6.3.Животновъдство, научна специалност „Говедовъдство и биволовъдство”**

Изготвил: проф. д-р Вергиния Малинова Гайдарска, Професионално направление 6.3.Животновъдство; научна специалност „Говедовъдство и биволовъдство” **Институт по животновъдни науки - Костинброд към Селскостопанска Академия, гр. София.**

На обявения конкурс в ДВ. Брой 36 от 27.04.2018 за заемане на академична длъжност „Доцент” по научна специалност „Говедовъдство и биволовъдство” е подал документи гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков от Института по планинско животновъдство и земеделие (ИПЖЗ), гр. Троян, ул. „Васил Левски”, №281.

Гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков е роден 1964 г. в гр. Свищов, обл. Велико Търново. В периода 1985-1990 г. завършва ВИЗВМ, Стара Загора, зооинженер, специалност зооинженерство. По късно завършва биология и химия в Софийския университет. През 1988 г. е на краткосрочна специализация в Москва. Работил е като зооинженер в ТКЗС – в с. Алеково и в земеделското стопанство на затвора в гр. Белене. Бил е заместник-началник по-производствено-стопанската дейност на затворите в Белене и Плевен - подразделения на МЛС към Министерството на правосъдието. През 2014 г., е и помощник-директор на СОУ „Димитър Благоев”- гр. Свищов. През 2012 г., защитава научна степен „Доктор”, по Научна специалност и Научно направление: „Биволовъдство и говедовъдство”, 6.3. Животновъдство, с дисертация на тема: „Влияние на някои генетични и негенетични фактори върху продуктивността на Черношареното говедо в Плевенския регион” От 28.08.2016 г. до 28.03.2017г. е асистент в Институт по планинско животновъдство и земеделие в гр. Троян, а от 31.03.2017 г. до сега е главен асистент в същия институт.

Представените за участие в конкурса научни трудове, научно-приложни разработки - учебни материали, проекти, книги и монография са обобщен израз за научноизследователската, експериментална, приложна и преподавателска дейност на гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков. Научните трудове са публикувани на български и английски език в научните списания: *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*; *Journal of Boulcan ecology*; *Agriculture&Veterinary*; *Science&Tehnologies*, <https://globaljournals.org/GJSFR>; *Eastern Academic Journal*, в Академично издателство на „Д.А.Ценов”, в журнал „Социално-икономически анализи”; в журнали на „Хранително-вкусовата промишленост”; - всички те са с почертана актуалност, с ясно поставени цели, използвани са съвременни методи за изследване, анализи и интерпретация на получените резултати.

В материалите по конкурса д-р Марков участва със следната публикационна дейност: общ брой научни публикации - 35, в т. ч. 3 броя във връзка с дисертационен труд за придобиване на научна степен „Доктор“; 3 броя във връзка с конкурс за избор на академична длъжност „Главен асистент“; 27 научни труда и 2 броя научно-популярни публикации във връзка с конкурс за избор на академична длъжност „Доцент“.

Гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков е водач автор на 25 от научните трудове. Със задоволство трябва да отбележа, че кандидата участва в конкурса и с оригинални, интересни четива: 3 книги: „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство - монография;“ Физиологични основи на поведението при месодайни говеда” и книга-оригинално четиво “Върби и Върбово стопанство - Технология на производството на плетени изделия”. Д-р Марков има общ брой цитати - 14, с общ IF= 6.73, в т.ч. 2 броя в международни издания с импакт-фактор, 10 броя в международни научни издания без импакт-фактор и 2 бр. в национални научни издания.

Обект на научните разработки на кандидата са твърде разнообразни и включват теоретични, методологични, аналитични, оригинални и с практическа насоченост научни изследвания в различни области на млечното и месодайно говедовъдство: проучени са редица аспекти, касаещи както теоретичните принципи и методични основи за оценка на генетичния прогрес, така и изследвания, относно репродуктивните особености, възпроизводителната способност и продължителността на използване на крави в зависимост от нивото на продуктивност; проведени са изследвания за морфологичните и функционални качества на виметата на крави; направени са проучвания за динамиката на изменение на живото тегло на телета от различните породи говеда. Задълбочени изследвания са извършени и във връзка с изследване на поведенческите реакции на месодайни крави от различни генотипове; интерес представляват и изследванията на кандидата, относно дерматоглифната и фенетична характеристика на носното огледало на млечни крави и пастирски кучета.

През последните години в световен мащаб, в говедовъдството акцентът в изследванията е поставен върху проучвания, относно намаляване на продуктивното дълголетие, възпроизводителните способности и репродуктивната ефективност на кравите в млечните и месодайни популации. В тази връзка проучванията на д-р Марков за установяване на продуктивното дълголетие, пожизнената млечност, възпроизводителната способност, репродуктивната ефективност и стопанското използване на крави-рекордисти от Българското черношарено говедо (БЧШГ) отглеждани в стопанства и ферми в Плевенски регион са актулни и навременни. Научно-теоретични приноси с оригинален характер имат получените резултати на кандидата от проведени опити за оценка на крави, в зависимост от нивото на млечната продуктивност, екстериора, репродукцията, технологиите, храненето и стопанското използване на кравите от Черношарената и Сименталска породи (9,18,21).

В развъдно-селекционен аспект актуални са и изследванията на д-р Марков за ролята на промишленото кръстосване в млечното и месодайно говедовъдство, включващо оценка на признаците по отделните продуктивни показатели, влияещи върху икономическа ефективност в говедовъдството. Извършени са и значителен брой изследвания, относно динамиката на изменение на живото тегло на телета от БЧШГ, отглеждани в индивидуални клетки след отбиване, детайлно и задълбочено са изследвани месната продуктивност на бракувани крави при различните породи говеда. В тази връзка са изследванията на кандидата за промишленото кръстосване на крави от пасивната част на Черношарената популация с бици от породата Абердин Ангус и проучванията за повишаване на месната продуктивност на Черношарената порода, с използване на бици от породата Херефорд (10,16,34). Интерес представляват и изследванията за морфологичните и функционални качества на виметата на Монбелиардските крави (15).

Съвременните изследвания на Европейско и световно ниво, проведени с крави от млечни и месодайни породи, относно анализ и състав на млякото и връзката им с количествените и качествени признаци представляват научен интерес с практическа значимост за животновъдството, в частност - говедовъдството. В тази насока проучванията на д-р Марков за млечната продуктивност, съдържанието на млечната мазнина, протеина и сухото вещество в млякото от Черношарената и Симеталска породи говеда, както и определянето на ефективността и химичния състав на мляката от БЧШГ, Монбелиардската и Сименталска породи, имат научно-теоретичен принос, с оригинален характер (21). Детайлно проучени от кандидата са и поведенческите реакции на месодайни крави от различни генотипове, отглеждани заедно с телетата им (20), изследвани са и поведенческите реакции на месодайни бици, отглеждани на ливадно-пашажен комплекс (28), имащи научно-теоретични приноси с оригинален характер. Изведени са интересни опити и проучвания и върху поведенческите реакции на женски телета от БЧШГ, Българското Родопско и Монбелиардското говедо и техните кръстоски (8,11); Д-р Марков представя и оригинални изследванията във връзка с екстериора, конституцията и живото тегло при различни категории якове (23).

В научните трудове на д-р Марков могат да се открият приноси с оригинален, научно-приложен, теоретичен и приложен характер:

- С елементи на оригиналност са изследванията на кандидата, относно дерматоглифната и фенетична характеристика на носното огледало на млечни крави и пастирски кучета. В тази връзка са анализирани и използвани „програмни пакети с тримерно моделиране в морфологията и дерматоглификата на носното огледало при говедата (24, 25, 27); Установени са характерни елементи от структурата на носното огледало и връзката им с млечната продуктивност на млечни крави от породите БЧШГ, Монбелиард и БРГ и са дефинирани дерматоглифите на Българското Черношарено, Монбелиардското и Българското Родопско говедо, (12,13,14,17,24);

-Направен е морфологичен и топологичен анализ на дерматоглифа на пастирски кучета, използвани в говедовъдството от породите Бордър коли и Средноазиатската овчарка (Алабай)(27); Проучено е влиянието на Лумбрикултурата (вермитехнологията) при преработка на оборски тор и отпадъци от силаж и сенаж в говедовъдството (33), и са анализирани фермерските пазари в чужбина и у нас - основно в региона на гр. Троян (35);

-Извършена е оценка на говедовъдни ферми с различни технологични решения (18,21) и са анализирани насоките, тенденциите и перспективите на развитие на говедовъдството в национален мащаб за различни периоди от време (31);

-Проучени са връзката между някои стопански и биохимични показатели и качествения състав на пашата при месодайни говеда (22);

-Изследвани са някои технологични решения, и са анализирани тенденциите, насоките и динамиката на развитие на месодайното говедовъдство, (19,26,29,30,32);Проучени са технологията и адаптационните способности на двете аклиматизирани породи крави - Симентал и Монбелиард в предпланинските региони (25);

Успоредно с това д-р Марков представя и богат доказателствен материал - участия в проекти, /договори, програми/ курсове: общо 5 броя в т.ч.: - 3 броя изследователски проекти, от които той е ръководител на един от проектите, по задача 2, финансирани от ССА; участия в 2 броя изследователски проекти, финансирани от външни организации от България – НСА „Васил Левски“, гр. София и СА „Д.А.Ценов“, гр. Свищов; В тази връзка важни са и участията на кандидата в национални и международни научни конференции; участия в актуализиране на развъдни програми, преподавателска работа, участия в кръгли маси, участия като модератор и секретар на научни конференции. Освен научноизследователска, проектантска, внедрителска и приложна дейност в животновъдството, в частност говедовъдството, д-р Марков има и богата по стойност и обем преподавателска, учебна и организационна работа: за периода 2000 – 2002 г., той участва в регионален клуб на Асоциацията на БЧШГ като председател във Великотърновска и Плевенска области. За същия период е и гост - преподавател в Учебния център на Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“ в град Плевен по дисциплината „Организация, управление и маркетинг на стопанската дейност в МЛС“, включващи и теми по говедовъдство. Д-р Марков участва и като организатор в учредяването на катедра „Аграрна икономика“ в СА „Д. А. Ценов, гр. Свищов. От 16.03.2015г. до сега д-р Марков е член на Съюза на учените, клон гр. Свищов, а от 07.04.2015 г. е член-наблюдател на Българската Академия за наука и изкуство. Рецензирал е 5 научни статии за наши и чужди списания Д-р Марков участва в конкурса и с 3 книги-учебни материали: монографията „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство“; книгата - „Физиологични основи на поведението на месодайните породи“ и книга-оригинално четиво-студия ”Върби и Върбово стопанство - Технология на производството на плетени изделия”, в която се разглеждат интересни теми от технологията на производството на плетени изделия, включително и хранителната стойност на листников фураж от върби, за изхранване на различни категории селскостопански животни.

Монографията „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство на д-р Марков, написана на 121 страници, включваща 41 литературни източника обобщава актуални въпроси, свързани с месодайното говедовъдство, във връзка с производството на висококачествено телешко и говеждо месо. Книгата е интересно четиво - помагало, предназначено както за научната общност, така и за фермери и земеделски производители. Книгата „Физиологични основи на поведението на месодайните породи“ - фокусира актуални проблеми, имащи теоретично и практично значение за месодайното говедовъдство - полезно четиво написано на достъпен език за фермери, зооинженери и други селскостопански специалности. Представянето на отделните раздели в книгата потвърждава уменията на автора да интерпретира и свободно да борави с материала, което е резултат от натрупания опит в научноизследователската, преподавателска и учебна дейност.

Материалите по конкурса на д-р Николай Цветанов Марков - изследовател с разностранни интереси - са безспорен аргумент в полза на кандидата. Представените научни трудове със своята актуалност, научна и практическа стойност отговарят на изискванията както по количество, така и по качество и имат всички достойнства да бъдат оценени положително.

Заклучение

Анализирайки представените материали по конкурса на гл. ас. д-р Николай Цветанов Марков от института по „Планинско животновъдство и земеделие“ (ИПЖЗ) гр. Троян, съобразно изискванията на ЗРАСРБ, за условията и реда за заемане на академична длъжност „Доцент“ в ИПЖЗ гр. Троян към ССА, гр., София, си позволявам да дам положителна оценка по съвкупност, за научноизследователската, преподавателска, учебна, експериментална, популяризаторска и приложна дейност на д-р Марков, съчетаващ качествата на добър изследовател, с висока теоретична и практична подготовка, с новаторски дух, владеещ съвременните методи на изследване, владеещ чужди езици - немски, руски, английски, което е изключително важно за научното изристване и интегриране с европейската и световна научна общност.

Тези качества, заедно с резултатите и приносите, които се съдържат в научните публикации, книгите, представени от автора и цялата му научна дейност са отличен атестат за научноизследователската работа на кандидата, което ми дава основание да препоръчам, с голяма убеденост, на членовете на Научното жури и Научния съвет на ИПЖЗ гр. Троян, да гласуват за присъждане на академична длъжност "ДОЦЕНТ" на гл. ас. д-р Николай Цветанов Марков по Професионално направление 6.3. Животновъдство, Научна специалност „Говедовъдство и биволовство“.

21.08.2018
гр. Костинброд

Изготвил становището:
проф. д-р Вергиния Малинова Гайдарска

